Papiaments en negerhollands

D.C. HESSELING.

HESSELING, D.C.
Papiaments en negerhollands
In: Tijdschr. v. Nederl. Taal- en Letter. - jrg. 52, no. 17 ; p. 265-288

f 7,--

PAPIAMENTS EN NEGERHOLLANDS

Het Papiaments van Curaçao en het Negerhollands der vroegere Deense Antillen hebben zo vele en zo biezondere eigenaardigheden gemeen, dat men ter verklaring niet volstaan kan met te wijzen op de eigenschappen die kenmerkend zijn voor alle Kreoolse talen. Bij nadere beschouwing blijkt spoedig dat het Negerhollands veel heeft ontleend aan het Papiaments, terwijl het Papiaments door het overnemen van talrijke Nederlandse woorden alleen schijnbaar invloed van het Negerhollands heeft ondervonden; werkelike ontlening kan men slechts aannemen bij enkele woorden die niet tot het algemeen Nederlands behoren, maar tot het Zeeuws, de basis van het Kreools dat op de eilanden St. Thomas en St. Jan is ontstaan. Als voorbeeld noem ik 't Pap. woord *hoffie* voor *tuin*, dat ook in het Negerhollands voorkomt.

De geschiedenis verklaart waardoor het Papiaments de gevende partij is geweest. In de eerste plaats is die taal van veel ouder dagtekening dan het Negerhollands. Immers de Spanjaarden koloniseerden Curaçao in 1520, en de invoer van slaven dateert uit ongeveer dezelfde tijd, terwijl St. Thomas niet voor 1657 door Nederlanders bezet werd; het Negerhollands kan zich dus niet vroeger gevormd hebben. Voorts — en dat is het voornaamste — werd tussen 1646 en 1663 door Stuyvesant op Curaçao een „asiento" of slavendépôt opgericht en dit voorzag niet alleen de Spaanse kolonies van slaven, maar het maakte ook het eiland tot het centrum van de West-Indiese slavenhandel, hetgeen het jaren lang bleef [1]). Dientengevolge werd het Papiaments, in de eerste tijd alleen de

1) J. H. J. Hamelberg, *De Nederlanders op de West-Indische eilanden*, Amsterdam 1901—1903, I, blz. 42. C. P. Amelunxen, *Geschiedenis van Curaçao*, den Haag, 1929, blz. 34.

taal der slaven, ook op de Maagdeneilanden veel verbreid. G. B. Bosch, tot predikant te Curaçao beroepen in 1815, vertoefde ruim tien jaren later gedurende 15 dagen op St. Thomas en hoorde er zo vaak de hem sedert jaren gemeenzame taal, dat hij die, op gezag van anderen, „de heerschende onder de zwarte en gekleurde bevolking noemt" [1]). Hij vermeldt verder dat men de „Curacaosche landtaal" ook hoort op Cuba, „waar in sommige streken, b. v. Sanfuëgo, dezelve de eenigste gebruikelijke is". Zeer stellig, gelijk ik reeds vroeger heb aangetoond [2]), vergist Bosch zich wanneer hij beweert dat niet de „Hollandsche landtaal" (d. i. het Negerhollands) op St. Thomas gebruikt wordt, maar die van Curaçao, doch dat neemt niet weg dat wij hem, die in zijn gehele werk zich een zeer onpartijdig en onbevooroordeeld man toont, kunnen geloven als hij verhaalt dat hij op de markt Papiaments hoorde spreken en zelf het met negers gesproken heeft. Hij verzekert ons dat het Hollands er bijna niet meer gehoord wordt; „het thans bloeijende geslacht, zegt hij, drukt zich in het Engelsch uit" [3]).

Voor de aanzienlike bewoners van het eiland was het niet meer, gelijk in de 18de eeuw, de taal van het huiselik verkeer.

De invloed van het Papiaments op de woordenschat van het Negerhollands blijkt uit de talrijke woorden die ik in de tekst en in de index van mijn geschrift over die laatste taal heb genoemd, daaronder te rekenen de als Spaans vermelde woorden, die wel zo goed als alle via Curaçao zijn ingevoerd. Het getal zou men aanzienlik kunnen vermeerderen, dank zij de teksten door Prof. Dr J. P. B. de Josselin de Jong verzameld [4]).

---

1) G. B. Bosch, *Reizen in West-Indië*, enz., Utrecht, 1829—1836, 2 dln. II, blz. 366. Een derde deel, in 1843 na de dood van de schrijver uitgegeven, heb ik voor mijn *Het Negerhollands der Deense Antillen*, Leiden, 1905 niet kunnen raadplegen; het handelt over Suriname.

2) Hesseling, *Het Negerholl.*, blz. 27 vlg.

3) Een uitvoeriger aanhaling van Bosch' mededeling vindt men in mijn *Het Negerholl.*, blz. 27. Het blijft verwonderlik dat hij van zijn tot Kreools geworden moedertaal niets bespeurd schijnt te hebben. En dat in een tijd toen, zij 't ook voor slaven, in die taal nog boeken gedrukt werden!

4) *Het huidige Negerhollandsch* (teksten en woordenlijst), verschenen in de Verhand. der Kon. Akad. v. Wetensch. te Amsterdam, afd. Letterkunde, N. Reeks,

Bij die vergelijking van de vocabularia der beide talen zou dan blijken dat het Papiaments heel weinig woorden van Franse herkomst heeft (als opzichzelf staand voorbeeld noem ik *vaurien*, schurk, Sp. *malvado*, *infame*), terwijl het Negerhollands er vele telt. Het is bekend dat die overvloed van bastaardwoorden voortkomt uit de Zeeuwse oorsprong van het Kreools op St. Thomas en tevens uit het veelvuldig samengaan van Franse en Hollandse protestanten op de Maagdeneilanden en op de eilanden Boven de Wind [1]). Curaçao was daarentegen gekoloniseerd door de Kamer van Amsterdam en in Noord-Holland werden minder Franse woorden opgenomen in de taal van het dageliks leven der eenvoudige burgerij dan in het aan Vlaanderen grenzende Zeeland; voorts was, en is, op Curaçao de Rooms-Katholieke godsdienst de sterkst vertegenwoordigde, zodat hier geen samengaan met Hugenoten plaats vond.

Doch ik wil als afdoend bewijs van nog dieper gaande ontlening aan het Papiaments, na het vroeger opgemerkte, geen woorden, maar liever enige zegswijzen aanhalen die ik in der tijd onverklaard heb gelaten en die blijkbaar Papiamentismen zijn [2]).

In het Negerhollands van de 18de eeuw leest men de volgende uitdrukkingen: „hem le lej na bobo die bedde", „voor hij ligt te bed"; „altit ju praet na bobo sie kop" voor „je spreekt altijd kwaad van hem"; „een glas wien na bobo jender wandeltje" voor „een glas wijn na uw wandeling" [3]). *Na*

deel XXVI, 1926. Dit werk zal in het vervolg aangehaald worden als de J. de Jong *Negerholl. teksten.* Zijn studie *Het Negerhollandsch van St. Thomas en St. Jan* (Meded. d. Kon. Akad. enz., deel 57, Serie A, n°. 3, 1924) zal ik vermelden onder de afkorting de J. de Jong, *Het Negerholl.*

1) Vgl. Hesseling, *Het Negerholl.* blz. 18, noot.

2) Hetgeen door Schuchardt en de Josselin de Jong na het verschijnen van mijn boek (1905) is uitgegeven, bevat verbeteringen die ik in een nieuwe uitgave natuurlik dankbaar zou vermelden. Daar ik zulk een tweede uitgave voor hoogst onwaarschijnlik, om niet te zeggen voor ondenkbaar, houd, veroorloof ik mij als aanhangsel aan dit opstel toe te voegen een lijst van de voornaamste addenda en corrigenda, die ik dank aan de publicaties der beide bovengenoemde geleerden of aan eigen voortgezette studie van het onderwerp.

3) Hesseling, *Het Negerholl.*, onderscheidenl. blz. 140, 136, 159. Een even algemene betekenis heeft *làhaut* in het Kreools van het eiland Mauritius, b.v. *Malhérèse, malhérèse! to fine mette mofine làhaut toi* (Ongelukkige je hebt een

bobo komt dus overeen met ons *op* (plaatselik), *over* (overdrachtelik), *na* (tijdelik). In 't Negerhollands van de 20ste eeuw is dit *na bobo* in de regel verschrompeld tot *bo* (naast *abo* en *bu*), maar het komt ook voor in de vollere vorm *nabono*. Voorbeelden zijn: „am a ki ēn frou kā stan lo ki bō am", voor „hij zag een vrouw naar hem staan kijken"; „ham a sē dəpén bō am", voor „hij zei dat hij op hem moest vertrouwen" (hierbij 't Anglicisme *to depend upon*"); „ju... kā lo nabono ju eigen bəstél", voor „je bent aan je eigen gedoe gegaan" (= bezigheden, vgl. *Het Woordenboek* op *bestel* II); „mi popā wēs ēn meskene nabono də plantái", voor „mijn vader was een bestuurder (Eng. *manager*, volgens de Woordenlijst) op de plantage"; „am a jit bo di pupa", voor „hij at van de pap"; „am kan kom bo di bere", voor „hij kan te bed komen" [1]). Dus: dezelfde bontheid van betekenis, ook bij overdrachtelik gebruik, als in de oudere teksten. Daar de omvang van deze dokumenten belangrijk groter is dan die van de oudere, zijn de voorbeelden hier veel talrijker. In beide gevallen heb ik niet alles aangehaald. De proeve van Kreools door Schuchardt uitgegeven in het *Tijdschrift v. Ned. Taal en Letterk.* XXXIII, blz. 127 en 133 levert ook twee voorbeelden: „bó sen kop", voor „op hun hoofd" en „mi ha fenn am na bó di flu", voor „ik vond haar op de vloer" (blz. 128 en 131), beide met plaatselike betekenis.

Dit gebruik van *boven* of *boven op*, op verschillende wijzen vervormd, kan niet verklaard worden uit het Nederlands, maar beantwoordt volkomen aan Papiaments *(a)riba*, dat een veel uitgebreider betekenis heeft gekregen dan het Spaanse woord *arriba* (naar boven en boven) [2]). Uit de Bijbelvertalingen haal

onheil over je gebracht), naast *Li tombe làhaut caisse* (hij valt neer op een stoel); zie C. Baissac, Le folk-lore de l'île Maurice, Parijs, 1888, beide plaatsen op blz. 185.

1) de J. de Jong, *Negerholl. teksten*, ondersch. blz. 12, 23; 15, 21; 25, 14; 25, 15; 63, 12.

2) R. Lenz, *El Papiamento*, Santiago de Chile, 1926, zie *Tijdsch. v. Ned. Taal en Letterk.* LII, blz. 40—69), stelt *riba* gelijk met Sp. *arriba, encima, sobre, cerca de* (blz. 102, § 46).

ik, ten bewijze, alleen aan: „Israel spera arieba Sienjoor" (Psalm 129). Ook in de overige litteratuur staat een overstelpend aantal voorbeelden ter beschikking. Ik noem er enkele: „el tabata pensa riba su yiu" (vgl. Sp. *pensar en*), voor „zij was denkende aan haar kind"; „nan a sínta ... ta kombersá riba diferente pasashi di mundu", voor „zij zaten te praten over verschillende voorvallen in de wereld"; „falso testimonio riba es póber Rosamalia", voor „een vals getuigenis betreffende die arme R."; „yalus riba don Huan de Dios" voor „jaloers op don H. d. D." (een Batavisme voor Sp. *celoso de*) [1]). In een roman van W. E. Kroon, getiteld *Giambo bieuw a bolbe na wea*, Curaçao, 1928 [2]), leest men dit *riba* telkens: „si nan papia riba mi" („als zij over mij praten", blz. 4); „hala bo atencion riba e fin absurdo" („uw aandacht vestigen op het onverstandige doel", blz. 9); „nos mester lubida riba djé" („wij moeten dat vergeten", blz. 11); „bay riba Louisa" („naar Louize gaan", blz. 12); „el a corda riba e stulnan atrobe" („hij heeft nog eens herinnerd aan de stoelen", blz. 158) enz., enz.

Na 't hier enigszins uitvoerig betoogde meen ik dat de volgende Papiamentismen geen toelichting door zo talrijke voorbeelden nodig hebben.

Men leest: „weni dunku a tu" [3]), voor „toen de avond toeging, zich sloot, viel", en in 't Papiaments „anochi a será", waarbij men moet denken aan Sp. *al cerrar la noche*, *la noche se cierra*; ook Portugees: *a noite se cerra* [4]).

In het Negerhollands wordt ons *of* bij afhankelike vragen vervangen door *as* (als): „kik as mi hab tschikki na mi fut" („zie eens of ik een tschikki, een insekt dat onder de nagels

1) R. Lenz, *El Papiamento*, blz. 281, § 31; 288, § 59; 293, § 84, 293, § 84, in fine.
2) Deze titel betekent letterlik: „De geambo (naam van een vrucht) is naar de pot teruggekeerd". Dit spreekwoord is vermoedelik ontleend aan een *Anānsi* (Spinverhaal); het betekent: „de oude toestand is teruggekomen", „oude liefde roest niet"; men zegt het ook, naar ik verneem (zie *Tijdsch. v. N. Taal- en Letterk.* LII, blz. 44, noot), van een dienstmeisje die terugkeert in haar oude dienst.
3) de J. de Jong, *Negerholl. Teksten*, blz. 34, 34.
4) Vgl. R. Lenz, *El Papiamento*, blz. 286, § 54.

der tenen zich inboort, in mijn voet heb", vgl. Hesseling, *Het Negerholl.*, blz. 114 en 289). In het Papiaments is, evenals in het Spaans, *si* ons *als*, *indien*, maar tevens ons *of* als voegwoord ter inleiding van een afhankelike vraag, b.v. „i mira ku si e por kontrá ku es renchi di matrimonio" [1]) = „en te kijken of zij de trouwring kan vinden". Aan die dubbele betekenis van *si* schrijf ik toe dat in 't Negerhollands *als* ook twee functies heeft verkregen.

De zin die zo even werd aangehaald bevat waarschijnlik nog een woord dat tot een Papiamentisme aanleiding heeft gegeven. Bedoeld wordt het werkwoord *kontrá* dat, gelijk het Spaanse woord waaruit het is ontstaan (*encontrar*), zowel *ontmoeten* als *vinden* betekent; in het tweede geval pleegt het transitief te zijn, in het eerste gevolgd te worden door *con*, Papiam. *cu*. Die onderscheiding wordt op de genoemde plaats in het Papiam. niet gemaakt, maar 't is duidelik dat *iets vinden* = Sp. *encontrar algo* wordt bedoeld. Die dubbele betekenis van *kontrá* in het Papiam. verklaart, dunkt mij, dat in het Negerhollands *fin* zowel ons „vinden" betekent als „ontmoeten". Voorbeelden zijn: „am a fin di kalbas" („hij vond de kalebas") en „Bru Lion ka fin op me Kabrita" („Broer Leeuw heeft Geitebok ontmoet") [2]). De aanwijzing van de betekenis *ontmoeten* wordt hier, als in het Sp., door een adverbiaal voorzetsel aangeduid.

In het Papiaments is *quie*(*r*), evenals het Sp. *querer*, zo wel „willen" als „liefhebben". Een paar voorbeelden uit talloos vele: „el a ofrece mama pa bay cu n'é, mama mes no quier a bay" („zij heeft moeder aangeboden met haar te gaan en moeder zelf heeft het niet gewild"); „mi ta sigur cu e quié mama masha bon" („ik ben er zeker van dat zij veel van

1) R. Lenz, *El Papiamento*, blz. 311, § 164.

2) de J. de Jong, *Negerholl. Teksten*, ondersch. blz. 48, 36 en blz. 50, 14. Op blz. 44, 35 leest men „am a fin it me en set fan rabu" („hij trof aan, ontmoette, een troep rovers"), waarbij „op me" (op met) vervangen is door het even pleonastiese „it me" (uit met).

moeder houdt"); beide voorbeelden op blz. 131 van *Giambo* enz. In dezelfde roman, op blz. 70: „mi sa sigur, cu e quié bo cu locura" („ik weet zeker dat hij je hartstochtelik liefheeft"). Diezelfde dubbele betekenis heeft nu het Negerholl. *wil* (*wel*): „hunder wil si kikkentje alteveel" („de kip houdt veel van haar kuiken", Hesseling, *Negerholl.* blz. 134); „sender well sopi muchi" („zij houden veel van een borrel", tweemaal op blz. 128 van *Tijdschr. v. Ned. Taal- en Letterk.* XXXIII); „sen sa hā fo wel am" („zij zullen van hem moeten houden", de J. de Jong, *Negerholl. Teksten*, blz. 11, 14); „sini na wel di ēn wa ha twē hogo" („zij houden niet van die ene die twee ogen heeft", blz. 22, 21 der 't laatstgenoemde teksten). Als voorbeeld van de gewone Nederl. betekenis haal ik alleen aan uit diezelfde teksten (blz. 48, 6): „hoso di pot nu wel kōk nu" („hoe is 't dat de pot nu niet wil koken"). Invloed van 't Papiam. is ook hier duidelik.

Hetzelfde geldt, meen ik, van 't Negerholl. *houtu* dat naast *hout* ook *boom*, speciaal *oude boom* betekent (zie de J. de Jong, *Negerholl. Teksten*, blz. 17, 25, 31 en index). Immers in het Papiam. is *palu* 't gewone woord voor *stok*, *hout* („busca awa i palu", „haal water en hout", „palu secá", „droogstok") en tevens voor *boom* („palu di koko", „kokosboom" enz. enz.). Ik vergeet niet de verschillende betekenissen van *hout* in 't Nederl. (zie b.v. *Woordenboek* i. v., kol. 1176 onderaan), maar invloed van het Pap. lijkt mij hier aannemeliker.

Het is bij verschillende eigenaardigheden van de spreekwijze der negers niet altijd mogelik de herkomst aan te wijzen. Op blz. 46 der teksten van de J. de Jong (regel 6) leest men: „A dā sinu a blī kā druñ" („en daar (in een zak onder water) bleven zij verdronken"). In de index, op *bli*, gevolgd door *kā* + verbum, wordt vermoed dat hier een overblijfsel is van de Deense verbale constructie met *blive* als hulpwerkwoord, waardoor *blive* de functie van een passivum vervult. Dit is inderdaad mogelik; men kan als een ander Danisme in de teksten noemen *ēntēn* uit *ingenting*, geen enkel ding, niets. Maar 't is

evengoed mogelik, voor mij zelfs waarschijnliker, dat Sp. *quedar*, (blijven) de verklaring geeft van de uitdrukking. Men denke aan zegswijzen als *ha quedado contento*, *la proposición quedó aceptada* (A. D. Leeman, *Practische Handleiding ter beoefening van de Sp. Taal*, 's Gravenhage, 1904, II, blz. 217). Hispanismen zijn talrijker in het Negerhollands dan Danismen.

De meervoudsaanduiding *sender* van 't Negerhollands kan ook een navolging van het Papiaments zijn. Dit woord *sender* is een voornaamwoord van de 3de persoon meervoud, overeenkomende met algemeen Nederlands *zij*, maar tevens dienst doende als bezittelik voornaamwoord [1]). Het beantwoordt dus volkomen aan Pap. *nan*. Men behoeft niet aan te nemen dat de negers van St. Thomas en St. Jan wisten dat *nan* een Afrikaans woord is en dat zij het als 't ware vertaalden door *sender*, een woord dat zij van de blanken hoorden; het was voldoende dat zij in het Papiaments een woord hoorden gebruiken om een meervoud van personen aan te duiden of 't bezit van zulk een meervoud, om in hun Kreools een overeenkomstig woord uit de taal der blanken tot een algemene pluralisuitgang te maken. Men kan echter ook aannemen dat zij, buiten het Papiaments om en eenvoudig overeenkomstig hun Afrikaans taalgevoel, een woord dat bij de blanken de besproken functie van voornaamwoord vervulde, als meervoudsvorm aannamen [3]).

---

1) Hesseling, *Het Negerholl.*, blz. 97—99 en, voor voorbeelden van *sender* als bezittelik voorn. woord, blz. 139, 146, 170: „Hem bin sender funje pot; ju ha win sender gelt; die no bin sender skylt".

2) Over *nan* raadplege men Lenz, *El papiamento*, blz. 95 of *Tijdsch. v. Taal en Letterk. LII*, blz. 50 vlg.

3) Dit taalgevoel kan in het Kreools door gewijzigde omstandigheden nog lichter dan in vastere, door een litteratuur gefundeerde, talen, wijziging ondergaan. Een aardig voorbeeld geeft het Kreools van het eiland Mauritius, waar men onder Frans régime *Lacase so papa* („la maison de son père") zeide: men vergelijke „une robe princesse, un style gendarme", dus waar men „adjectivies" verbond, maar onder Engels bestuur ging zeggen *So papa lacase* („his fathers house"), dus de woorden op Germaanse wijze verenigde. Vgl. C. Baissac, *Étude sur le patois créole mauricien*, Nancy, 1880, blz. VII.

In het Negerhollands zegt men voor *er is*, *di hab*. De uitdrukking komt veel voor in de Bijbelvertalingen en in de gesprekken van Magens (1770) [1]. In de stukken uit de tweede helft der 19de eeuw, in de taalproeven van Pontoppidan [2]) vindt men die oudere vorm niet: daar leest men uitsluitend *ha*, zonder *b*. Hetzelfde geldt van de tekst door Schuchardt uitgegeven [3]) en van de teksten verzameld door de Josselin de Jong [4]).

Ik heb in de index van mijn *Het Negerhollands* gezegd dat het woord *hebben* in de betekenis van *zijn* in zo veel talen voorkomt dat men niet aan ontlening behoeft te denken (blz. 279), maar in deze taal, die zo duidelik de sporen van vreemde invloed vertoont, ben ik toch niet meer geneigd om bij deze onnederlandse zegswijze aan spontane ontwikkeling te denken. Natuurlik komt dan in de gedachte het Spaanse gebruik van *haber* als impersonale: *hay*, *había* enz. voor *er is*, *er was*. Maar nu heeft het Papiaments dit Spaanse gebruik niet overgenomen. Een bekende bijbelplaats (Ev. Marc. XII, 32) luidt in het Spaans: „uno es Dios y no hay otro fuera de el", doch in het Papiam.: „ta un Dios tin y no tin otro mas que né", of: „ta oen Dios sool i no tien ningoen otro koe eel sool" [5]). Slaat men nu een Portugese bijbelvertaling op, dan leest men op dezelfde plaats: „hum só Deus ha, e outro naõ ha senaõ elle", waardoor men geneigd is aan te nemen dat bedoelde betekenis van *ha* door 't Negerhollands ontleend is

---

1) Hesseling, *Het Negerholl.*, op blz. 147 drie voorbeelden.

2) Hesseling, *Het Negerholl.*, blz. 133 (di ha ... nyw na taphus).

3) *Tijdschr. v. Ned. Taal- en Letterk. XXXIII*, blz. 130 (di ha en boom).

4) de J. de Jong, *Negerholl. Teksten.* Men vindt: 1°. Bij 't begin van een verhaal, zeer algemeen, „di hā ēn juṅ", „di ha ēn frou" (blz. 11, 1; 16, 32); 2°. aanwijzing van 't verleden door de partikel: „di a ha ēn juṅ (blz. 15, 1); 3°. aanwijzing van het verleden door een adverbiale uitdrukking: „ēn tid da ha ēn noli" (ezel, blz. 16, 4); 4°. aanwijzing van het verleden door de part. en door een adverb. uitdr.: „ēn fa bō ēn tid di a ha ēn juṅ" (blz. 20, 28; vgl. 18, 41; 19, 31 enz).

5) De eerste zin is ontleend aan de vertaling van het N. T. door het Nederl. Bijbelgenootschap, de tweede aan die der „American Bible Society", New-York, 1865.

aan 't Portugees en dat het woord in die zin met het Portugese Kreools der eerste slaven naar de Maagdeneilanden is gekomen. Doch dan staat ons in de weg de oudere vorm *hab*, die aan Sp. *haber* doet denken, het werkwoord dat aan 't Kreools der Antillen de partikel die het verleden aanduidt heeft geleverd. Dit noopt ons tot de onderstelling dat Sp. *haber*, tot Negerholl. *hab* geworden, in die laatste taal, onder invloed van het Portugese *ha*, de betekenis van *er is* heeft gekregen. Aanvaardt men niet deze contaminatie van een Sp. vorm met een Portugese die een speciale betekenis heeft, en wil men zich ter verklaring tot het Spaans bepalen, dan zou men aan de invloed kunnen denken van Sp. zinswendingen als „más de trescientos años há", „no há mucho tiempo", „no há lugar á lo que se pide" [2]). Soortgelijk gebruik in het Papiam. kan ik niet door voorbeelden staven.

Hoe is nu het Papiam. gekomen aan het gebruik van *tin* in de betekenis *er is*, waarvan reeds de eerste regel van de kleine roman *Giambo bieuw* (zie hierboven blz. 269) een goed voorbeeld geeft, n. l. „e parecido grandi cu tin den es dos ruman" (de grote gelijkenis die er tussen die twee broeders is)? Aan 't Portugees valt niet te denken; immers Dunn zegt uitdrukkelik dat alleen in Brazilië, niet in Portugal, behalve in één enkele uitdrukking („tem dias que") *ter* somtijds gebruikt wordt als het impersonale *ha* [3]). Ook is het verschil in vorm te groot. We dienen ons dus aan 't Sp. *tener*, geworden tot Papiam. *tin* te houden, en ons te behelpen met de onderstelling dat *tener*, in de 16de eeuw neiging tonend om *haber* als

1) Portugees *haver* kan de vorm *hab* niet verklaren. J. Dunn, *A grammar of the Portuguese Language*, Washington, 1928, blz. 83 volg., vermeldt vervanging van *v* door *b* slechts in enkele streken van Portugal.

2) F. Hanssen. *Spanische Grammatik auf historischer Grundlage*, § 47, 5 haalt deze zinnen aan uit A. Bello, *Gramatica de la lengua Castellana* (1903).

3) J. Dunn, *A Grammar of the Portuguese Language*, blz. 428 (§ 525). Het woord „sometimes" bij Dunn toont aan dat ook in Brazilië *ter* niet de gewone vorm van het impersonale is. Men kan dus hier niet denken aan invloed van de uit Brazilië verdreven Israëlieten op de taal van Curaçao.

hulpwerkwoord te vervangen [1]), op Curaçao in die zelfde tijd de functie van *haber* als impersonale heeft overgenomen.

Ook de vorm van dit Negerhollandse *ha* verdient enige aandacht. In 't Sp. *haber* werd de *h* niet meer gehoord toen het Papiaments ontstond. De spirans waarmee de vorm *hab* aanvangt, is dus heterogeen en te verklaren uit de afkeer, getoond in vele negertalen, van een klinker als beginklank. De negers laten zulk een klinker òf wegvallen (vgl. Papiam. en Negerholl. *Merika* voor *America*) òf laten die voorafgaan door een spirans [2]). Zo ontstonden vormen als *hoor*, *hou* (voor *oor* en *oud*) in 't Negerholl. en werden in 't Papiam. de Holl. woorden *aas* en *afdak* tot *haas* en *hafdak*, maar ook Sp. *altoe* en *oler* tot *haltoe* en *holer* vervormd. De blanke bewoners van Curaçao zullen die heterogene spirans der negers niet steeds en zeker niet dadelik aanvaard hebben en zo vindt men dan ook als het verleden aanduidend partikel *a* naast *ha*, zoals men ook in de teksten van de J. de Jong *am* naast *ham* (= hem, haar, hij, zij, het) aantreft. Op de Maagdeneilanden, door Zeeuwen gekoloniseerd, dus door blanken die geen *h* als beginletter begeerden, zullen de vormen met *h* in de eerste tijden wel uitsluitend bij de negers in zwang zijn geweest. Maar na verloop van tijd is het Negerhollands evenals het Papiaments gelijkelik de taal van blanken en slaven geworden; er is een middending ontstaan, ook door zijn bontheid de oorsprong uit verschillende rassen, blanken en negers, weerspiegelend.

In het Papiaments, hoewel de taal van alle bewoners der Eilanden onder de Wind, bestaat er onderscheid tussen de taal der meer en der minder beschaafden, maar op St. Thomas en St. Jan, waar de ontwikkelden sedert een eeuw het Negerhollands hebben overgelaten aan de negers, is tans geen sprake van zulk een onderscheiding. Daar zijn nu alleen de onont-

1) Zie F. Hanssen, *Spanische Grammatik*, § 34, 20 in fine.
2) Hesseling, *Negerholl.*, blz. 75, § 4.

wikkelden aan het woord. Als wij sedert het einde der 17de eeuw even voortreffelik waargenomen en opgetekende dokumenten bezaten als de teksten door de Josselin de Jong verzameld, zouden wij de wisseling van klinker en spirans beter kunnen verklaren; tans moeten wij ons tot onderstellen, veelal tot gissen bepalen.

Het gebruik, zoals ik dat opmaak uit de *Negerholl. Teksten* van de J. de Jong, komt, in zake *klinker* of *h* als beginklank, op het volgende neer:

1°. Als partikel ter aanduiding van het verleden komt *a* naast *ha* voor. Wellicht hangt hier veel af van de individuele voorkeur der vertellers. Men vindt echter in 't eerste verhaal steeds als partikel *a*, maar in het tweede, hoewel beide verhalen door dezelfde persoon (William Anthony Joshua) zijn verteld, veel voorbeelden van *ha*. Er is een algemene uitzondering op het willekeurig gebruik van *a* en *ha* als partikel van het verleden: geen enkel voorbeeld heb ik gevonden van *ha* als partikel vóór *ha* in de betekenis van *hebben*, dat zelf in die zin steeds de *h* behoudt. *Ha ha* vindt men evenmin als *a a*. Mij dunkt een behoefte om te onderscheiden heeft hier de willekeur getemperd.

2°. *Am* en *ham* worden zonder waarneembaar verschil gebruikt. Een enkele keer komt *em* voor.

3°. *A* dienst doende als copula wordt nooit voorafgegaan door een *h*; evenmin geschiedt dat bij *a*, ontstaan uit *as* (Holl. *als*), of bij *a* in de betekenissen *en*, *dat* (voegwoord), *of*.

4°. *Er is* luidt steeds *ha*, nooit *a*. Dit is ook het geval met *ha* wanneer het duidelik *houden*, *te pakken hebben* betekent, b.v. „Ha! mi ha ju" (ha, ik heb je, 24, 9). Vgl. hierboven n°. 1.

5°. Blijkens de index zijn er slechts enkele woorden met een heterogene *h* die geregeld voorkomen; ik noem *ho* (oor), *hogo* (oog), *hopo* (open, opengaan, opstijgen), *hou* (oud). Zeer groot is 't getal woorden, zeker een zeventig, die met een klinker aanvangen en dus in aanmerking zouden komen om door de negers van een spirans te worden voorzien.

Ik meen dat dit aanleiding geeft om te geloven dat de neiging om met een spirans aan te vangen bij de negers in de loop der tijden zeer is afgenomen en zich nog alleen openbaart bij woorden uit oude tijd, bij relicten kan men zeggen. Daarmee is in overeenstemming dat als copula alleen *a*, niet *ha*, fungeert. Dat woord is immers ontstaan uit *da* en *na*, de vormen die nog bij Magens (1771) voorkomen, maar tans uitsluitend *a* luiden [1]). Etymologies zou een *h* hier onverklaarbaar wezen, maar phoneties even mogelik als de heterogene *h* van *hab* (zie hierboven blz. 275), van *hoor* (oor) enz. Het komt mij waarschijnlik voor dat met het ophouden van de aanvoer van nieuwe slaven in de 19de eeuw de aan Afrikaanse talen eigen afkeer van klinkers als beginklanken sterk is verminderd, wellicht zelfs verdwenen.

Het handhaven van de *h* in *ho* (oor) en dergel. heeft zijn heterogeen karakter geheel verloren; zulke woorden staan nu op één lijn met *hāl* (halen), *han* (hand), *hon* (hond) enz. enz.

Het behouden van *h* in de sub 4° genoemde gevallen is ook toe te schrijven aan psychiese motieven: behoefte aan onderscheiding, aan begeerte om door voller vorm een begrip nadrukkeliker te uiten.

Een punt van overeenkomst in de lotgevallen van het Negerhollands en het Papiaments is dat beide talen, uit de invloed van een slaventaal op die van hun Europese overheersers geboren, geworden zijn tot een middel van gedachtenwisseling tussen ontwikkelde en aanzienlike mensen. Voor het Papiaments geldt dat nog heden ten dage, bij 't Negerhollands is die periode lang voorbij, maar dat zij bestaan heeft getuigen de gesprekken door Magens, in de 18de eeuw, achter zijn spraakkunst geplaatst [2]). —

1) Zie hierover de J. de Jong, *Negerholl.* blz. 63 vlg. en Schuchardt in *Tijdsch. v. Ned. Taal- en Letterk.* XXXIII, blz. 131—132. Het bovenstaande is ook van toepassing op *a* in de betekenis *als, en, dat, of*, vermeld sub 3°.

2) Zie Hesseling, *Het Negerholl.* blz. 142—182 en in het biezonder blz. 169 vlg.

Belangrijker dan de hier vermelde aanrakingspunten is, voor het taalkundig onderzoek, het verschil dat de overlevering der beide talen vertoont. Het Papiaments kennen wij alleen in zijn tegenwoordige gedaante, daar de oudste teksten nog geen honderd jaar geleden gedrukt zijn en niet aanmerkelik zich onderscheiden van wat tans wordt uitgegeven, ten minste niet in de eigenlike spraakkunst. Van het Negerhollands daarentegen bezitten wij teksten en grammatikale mededelingen uit de 18de, de 19de en de 20ste eeuw. Wij hebben immers ten eerste dokumenten daterend van 1765—1827, de periode waarin, hoewel in de 19de eeuw in afnemende mate, het Negerhollands ook de taal der blanken was. Dan volgt een tijdvak waarvan de ons ten dienste staande teksten reeds zeer duidelik de dreigende ondergang der taal tonen, en eindelik (in de twintigste eeuw) een tijd waarin de laatste bewijsstukken der wegstervende taal werden opgetekend [2]).

Wij kunnen dus 't Negerhollands histories bestuderen, wel niet van het ontstaan af, maar toch sedert de bloei tot aan het einde. Zo iets is bij het meeste Kreools niet mogelik, en daardoor krijgt de eenvoudige taal van St. Thomas en St. Jan een biezondere betekenis. Dat zulk een studie mogelik is geworden, danken wij aan de heer de Josselin de Jong, die in 1923 twee maanden op de eilanden vertoefde, er uit de mond van verschillende negers een groot aantal teksten (bijna 70 blz., dichtgedrukt groot 8°) optekende, en die voorzag van een Woordenlijst, gevolgd door een in 't Engels opgesteld uittreksel der teksten. In een, nog vóór de uitgave van deze teksten

---

1) Het is mogelik dat nog oudere, ongedrukte dokumenten in archieven schuilen, doch hiervan is mij niets bekend. Inlichtingen daarover kan ik niet verschaffen.

2) Voor de eerste periode kan men raadplegen Hesseling, *Het Negerholl.*, waarin (zie blz. 40 en 34) ook enkele getuigenissen uit de tweede periode worden besproken; wat die laatste betreft is van veel meer belang een schrijven door Schuchardt in 1883 ontvangen uit Curaçao en door hem uitgegeven en besproken in *Tijdsch. v. Ned. Taal- en Letterk.* XXXIII, blz. 127—135. Over de derde periode heeft de Josselin de Jong ons ingelicht.

verschenen, opstel heeft de Josselin de Jong de voornaamste resultaten van zijn onderzoek meegedeeld [1]).

De jongste, men mag wel zeggen de allerlaatste, getuigenissen van het Negerhollands geven van die taal een beeld dat niet essentieel verschilt van hetgeen de teksten uit de eerste periode ons leren, maar zij tonen toch aan dat na de verdringing door het Engels (het vroegst had die plaats bij de blanken, later ook bij de slaven) een armoede en verschrompeling is ontstaan, waarbij eerst het idiomatiese van het Nederlands verkwijnde, daarna ook de woorden en de vormen werden aangetast; nog het geringst veranderden de klanken [2]).

Zeer groot is het uiterlik verschil tussen de teksten door de Josselin de Jong verzameld en alle van vroegere dagtekening. Niet alleen geldt dat van de teksten door zendelingen opgesteld en uitgegeven, maar ook van wat belangstellenden als J. M. Magens (1770), Pontoppidan (1881) en zelfs A. Magens (1883) en Greider (1904) meedelen als uit de mond van het volk opgetekend. Wij moeten immers niet vergeten dat het gesproken woord, hoewel door nauwgezette leken afgeluisterd en op schrift gebracht, toch niet geacht kan worden even betrouwbaar te zijn als de taal opgetekend door een linguist van de betekenis en de ervaring die Josselin de Jong sedert lang bezit. Bij hem vinden wij vermeld de soms wel, soms niet aanwezige nasalisering, de verscheidenheid van vorm in dezelfde woorden, de afwijkingen der verschillende sprekers, alles eigenaardigheden die een leek geneigd is te verwaarlozen of te normaliseren, omdat hij gewoonlik onder de invloed staat van de eenvormigheid die men in Europese teksten vindt.

Maar ook als wij deze factor behoorlik in aanmerking nemen,

1) Zie hierboven noot 3 op blz. 269. De Woordenlijst bevat nog meer woorden dan die in de teksten voorkomen.

2) Zie de J. de Jong, *Het Negerholl.*, blz. 55 vlg., 59 en 60. De jongste der door de Josselin de Jong geraadpleegde negers telde in 1923 zestig jaren; men mag dus in 1933 wel van het Negerhollands spreken als van een verdwenen taal.

en dus de oudere overlevering van het gesprokene ons heel wat zuiverder Kreools denken, blijft het onderscheid hoogst gewichtig.

De afslijting der woorden, waardoor een groot getal homonymen ontstaat, is daarvan in de eerste plaats de oorzaak. Enkele voorbeelden kunnen dat verduideliken.

Het woord *ta* heeft drie betekenissen: 1°. *daar* (via *da* uit Holl. *daar*); 2°. *vader* (uit *tata*, het in Noord-Holland welbekende woord, dat ook in de kinderkamer van vele volken uit vroeger en later tijd werd en wordt gehoord); 3°. *laten* (uit *laat staan*, via *lastaan*, *listá*, *sta*). Dit *laatstaan* heeft reeds in het oudste ons bekende Negerhollands in zich verenigt de betekenissen *overlaten*, *achterlaten* en *laten* als imperatief-vorm. Zo leest men in de Bijbelvertaling van 1781, op Matth. XXVI, 46: „Hoppo, lastaan ons loop'' (Staat op, laten wij gaan [1]).

Op soortgelijke wijze beantwoordt het woord *kan* aan Holl. *kunnen*, aan *plegen*, *gewoon zijn*, aan 't voorzetsel *dichtbij* en aan 't voorzetsel *tegen* (de twee laatste gevallen misschien te verklaren door vermenging van *kant*, in *aan* en *naar de kant* met Eng. *against*?). Het woordje *a* heeft niet minder dan zeven hoofdbetekenissen, te weten: 1°. een voorzetsel van rust of beweging, overeenkomend met Nederl. *naar*, *tot*, *tegen*, *in*, *aan*, *bij*, *voor* (uit *na*, van Portug. oorsprong, *em a*, en besproken door Schuchardt in *Tijdsch. v. Ned. Taal- en Letterk.* XXXIII, blz. 131 vlg., waarbij gedacht moet worden aan contaminatie met ons *na*, dat bij 't gesproken woord gewoonlik *naar* vervangt); 2°. Nederl. *als*, indien, en *als* na een comparatief, beide via *as*; 3°. *en*; 4°. *dat* (voegwoord); 5°. een partikel die aan een volgend woord of een volgend zindeel meer nadruk geeft (oudere vorm *da*, *na*); 6°. de copula *is*; 7°. de partikel die de verleden tijd aanwijst [2]).

---

1) Hesseling, *Het Negerholl.* blz. 253, In het Negerholl. der 20e eeuw: *ta ons lo* (de J. de Jong, *Het Negerholl.*, blz. 14.

2) Meer voorbeelden van zulke homonymen vindt men in de Woordenlijst van de J. de Jong's *Teksten*, waaraan ook deze zijn ontleend.

Veel woorden zijn verkort door het verloren gaan van slotmedeklinkers en het wegvallen van een klank aan 't begin, wanneer die gevolgd werd door twee medeklinkers. Het Holl. *sturen* werd (via *stier* en *sti*) tot *ti*; 't Eng. *stop* tot *top*; *skreeuwen* tot *kreeuw*; *stompen* tot *tomp*; *steken* (via *stik*) tot *tik* enz. Zulk een vereenvoudiging mag voor Nederlanders de taal moeiliker herkenbaar maken, op zich zelf beschouwd zijn bovenstaande woorden in hun jongste vorm niet onduideliker dan in de oude gedaante. Maar met de zo even besproken homonymen is het een ander geval. 't Is mogelik dat bij het spreken, als gebaren en de uitdrukking van het gelaat helpen [1]), men zonder groot bezwaar kan onderscheiden wat bedoeld wordt, doch iedereen zal ondervinden dat voor het *lezen* van zulk een tekst oefening nodig is. Bij verhalen van enige omvang (er zijn er die 800 woorden tellen, een enkele heeft er 2000) is de vereiste inspanning het grootst, maar ook in een stukje van zeer geringe afmeting (iets meer dan 100 woorden) is die veelvuldige gelijkluidendheid hinderlik. Zie hier nummer XVII van de Josselin de Jong's verzameling; een verhaal is het niet, alleen een simpele mededeling.

„Də dómnē wa a dōp mi si nām a Mr. Wit, domni fa Hernhut. Mi a lo lo a skōl a di jā 1871. Di skōlhus a kā fal. So ons a ha fo hou skōl a di kérək. *And* da di ótkwēk a fin ons an ons a ha fo kuri abit it fa di kérək. An mi mā a lo drā melək a Kwati an mi di ótkwēk am a kri di stibn.

Astə di *gale* di seləf jā di a ha kálara. Muši fulək wa mi wēt a dōt. Ons na kan lo we it fa Kwati. Də dómnē na listā ons lo ēntēn pat abiti it fa di plantai". Vertaald luidt het als volgt:

„De dominee die mij gedoopt heeft, zijn naam is Mr. Wit, dominee van (of *voor*) Herrnhut. Ik ben (geregeld) naar school gegaan in het jaar 1871. Het schoolhuis was ingevallen. Zodoende moesten we schoolhouden in de kerk. En daar heeft

1) De negers konden bovendien in het Engels een nadere verklaring geven wanneer de Josselin de Jong dat wenste.

In deze kleine stukjes komt *a* in zeer verschillende betekenissen voor; hetzelfde geldt van *am*, *mi*, *nu* enz.; men kan zich voorstellen hoe onbeholpen en hoe onduidelik een uitvoeriger tekst er uitziet waarin het van dergelijke homonymen wemelt. Zulk een vereenvoudiging zal zelfs Jespersen geen „Progress of language" kunnen noemen; het Negerhollands der 20ste eeuw is een taal geworden voor analfabeten [1]). Natuurlik moet men de verminking der woorden niet als de eigenlike oorzaak der poverheid van taal beschouwen, maar, omgekeerd, de geringe intellektuele ontwikkeling der sprekers en de geestelike armoe die hun bestaan en hun vroegere staat van slavernij meebracht, aansprakelik stellen voor de beperking van hun taalmiddelen tot het allernoodzakelikste. Indien het denkbaar was dat onder hen een nieuw en krachtig leven zich openbaarde, zonder dat zij een andere taal dan het tegenwoordige Negerholl. tot hun beschikking hadden, dan zouden zij, tot rijker geestelik leven stijgend, zelfs dit armzalig taaltje, door samenstelling, door sterke vermeerdering van aksentverschil [2]) of door enig ander middel, tot een werktuig kunnen maken geschikt voor ingewikkelder geestelike arbeid. Bij een taal is veelheid van vormen, een samengesteld spraakkunstig bestel, stellig geen waarborg van rijkdom, maar aan 't wegslinkend Negerhollands kan men zien dat ook de eenvoud van vormen binnen zekere grenzen moet blijven om duidelike uitdrukking van niet alledaagse gedachten mogelik te maken.

Als we nu nog eens naar 't Papiaments terugkeren, komt de vraag bij ons op: zal die taal zich handhaven of ten slotte

---

1) Baissac zegt, naar aanleiding van het Kreools van Mauritius, dat echter veel minder verschrompeld is dan het Negerhollands: „Le créole se parle et ne s'écrit pas; peut-être même devrions nous dire, se parle et se mime" (*Étude sur le patois créole mauricien*, Nancy, 1880, blz. 40).

2) Een der talen van het gebied waaruit vele slaven afkomstig waren, het Efe, heeft, volgens A. Seidel (*Lehrbuch der Ewhe-Sprache in Togo*, Heidelberg, J. Croos, 1906, blz. 8) „eine ausserordentlich grosse Anzahl einsilbiger Wörter und infolge dessen auch ungewöhnlich viele Homonyme". Het aksent bepaalt dan de speciale betekenis (ibidem, blz. 9 vlg.). Iets dergelijks wordt van het hedendaagse Negerhollands niet gemeld.

voor het Nederlands of het Engels moeten wijken en wegsterven als 't Negerhollands? Een voorspelling zal wel niemand durven uitspreken; ik, die onvoldoende op de hoogte ben van de staatkundige, maatschappelike en ekonomiese toestand der Benedenwindse eilanden, voel mij niet in staat zelfs een gissing te wagen. Wel meen ik te mogen verklaren dat, als 't Papiaments eens het onderspit mocht delven, dit niet aan de eenvoud van zijn spraakkunst zal liggen; het is niet zo arm aan mogelikheid van onderscheiding. Is er gebrek aan woorden voor abstrakte begrippen, dan kan ontlening aan een oudere taal helpen. En zonder die hulp kan, op een ander gebied, men zich meestal redden. Het oudere Afrikaans met zijn aardige formaties als *verkleurmannetjie*, *vuurhoutjie*, *ysterpêrd* enz. enz. heeft ons dat geleerd. Zo gaat het immers ook reeds in 't Papiaments. Een enkel voorbeeld tot slot. In de *Zamenspraken* van J. J. Putman (Santarosa 1853, blz. 25) komt een lijst voor van woorden die betrekking hebben op dierengeluiden. Daarbij kan 't ook verbazen dat voor het kwaken van de kikker, het kraaien van de haan, het kirren van de duif hetzelfde woord *kantá* (Sp. cantar) wordt gebruikt, maar dat men, als daartoe behoefte gevoeld wordt, gemakkelik onderscheidingen kan maken, bewijst 't woord waarmee men het kakelen van de kip aanduidt; men zegt eenvoudig: „galienja ta kantá weboe", dus: „de kip zingt ei (Sp. huevo)". Men kan daarover lachen, maar is ons woord *kakelen*, dat eenvoudig de klank nabootst, in wezen niet even primitief? En toch heeft het zulk een uitgebreide betekenis, ook in overdrachtelik gebruik, gekregen, dat het Woordenboek er vier kolommen aan wijdt.

Maar wat, naar mijn overtuiging, wel als voorwaarde voor een langdurig bestaan en als waarborg van verweer tegen machtiger talen moet worden beschouwd, dat is de ontwikkeling van een eigen letterkunde. Daartoe heeft het Negerhollands het nooit kunnen brengen, ook niet toen het door blanken in gewijzigde vorm werd gesproken. Het Afrikaans is er in

geslaagd, omdat het spoedig zijn Kreools karakter heeft prijsgegeven en reeds 60 jaar na de stichting der volkplanting de taal van een eigen volk is geworden zonder ooit de verbinding met de letterkunde van Nederland, vooral met zijn Statenbijbel, te verliezen.

Wassenaar D. C. HESSELING

AANHANGSEL (zie hierboven blz. 267 noot 2).

Blz. 34. Bij de boeken die over St. Thomas en St. Jan handelen, moet men tans voegen: W. Westergaard, *The Danish West-Indies under Company Rule* (1671—1754), with a supplementary chapter (1755—1917), New-York, The Macmillan Company, 1917. De schrijver, van Deense afkomst, heeft dit uitvoerige werk (359 blz. 8°, versierd met veel kaarten en afbeeldingen), samengesteld op grond van uitgebreide studie der in Kopenhagen berustende archivalia. Zijn boek geeft een beeld van de politieke en ekonomiese geschiedenis, met tal van statistiese gegevens. Over de taal wordt echter zo goed als niets gezegd, hoewel van de Hollanders als kolonisten herhaaldelik gesproken wordt. Van het eigenaardig Kreools, dat eens de taal van alle inwoners was, rept de schrijver niet. Men kan hiermee vergelijken de zonderlinge omstandigheid, dat een terecht beroemd Deens taalgeleerde, O. Jespersen, in zijn *Language* (Londen, 1921) een hoofdstuk aan de Kreoolse talen wijdt (blz. 216—236) en daarin wel van het Beach-la-Mar, het Pidgin-English, het Frans van Mauritius en het Chinook Jargon spreekt, maar met geen woord gewaagt van het Kreools dat op de tot 1916 aan Denemarken toebehorende eilanden werd gesproken; terwijl voor de bovengenoemde talen, behalve van 't Franse Kreools, heel weinig studiemateriaal ter beschikking staat, vindt men te Kopenhagen zelf een overvloed van gedrukte gegevens over het Negerhollands, en zal nadere mondelinge inlichting daar stellig van Denen die de

eilanden bezochten te verkrijgen zijn. Hoe weinig de wetenschappelike waarde van het Kreools erkend wordt — en dat na Schuchardt! — toont ook het lijvige boek (811 blz., gr. 8°) *Les langues du monde* (Parijs, 1924), dat door A. Meillet en M. Cohen met medewerking van vele linguisten, is uitgegeven: twee bladzijden (blz. 559 en 560) zijn aan het vraagstuk, met inbegrip van de bibliografie gewijd.

Blz. 27, noot 2. Lees: „de beschrijving van St. Thomas vindt men in het eerste deel, blz. 341—430".

Blz. 34. *Fri* is Negerholl. *fraai* (= goed) (Sch.) [1]).

Blz. 58 noot. Schrap: „die in de 9de en 10de eeuw ontontstonden". Vgl. G. Rohlfs, *Griechen und Romanen in Unteritalien*, Genève, Olschki, 1924.

Blz. 110. De Josselin de Jong (*Het Negerholl.*, blz. 62) heeft aangetoond dat van Name gelijk had: *mi* is copula geworden. Mijn § 62 moet dus in die zin gewijzigd worden.

Blz. 130. Lees: „wanneer de vleugel van 't *paarlhoen is gebroken*" (Sch.).

Blz. 131. Lees: „iedereen vrijt zijn eigen vrouw" (Sch.).

Blz. 274. *Bambaj* is volgens Schuchardt met Focke uit Eng. *by and by* te verklaren.

Het woord *batterie* voor *stroop*, op dezelfde bladzijde, wordt verklaard door een mededeling van Westergaard dat het kokende suikerrietsap over een reeks van drie of vier ketels wordt get[illegible]en dat dit stel ketels *battery* wordt genoemd. Ongetwijfeld [illegible]an de naam van dit toestel de naam van de inhoud ontleend.

Blz. 275. *Carabeer* staat voor *Calabari* of *Carabari*, naam van een Afrikaans negervolk (Sch.). Verwezen wordt naar Oldendorp, *Geschichte der Mission* enz., zie register aldaar.

Blz. 280. *Kabaen*, slaapmat, is af te leiden van Sp. cabaña, stro en ontleend aan het Papiam., waarin men een strohoed *sombree cabana* noemt.

1) De verbeteringen van Schuchardt zijn alle te vinden in zijn bijdrage *Zum Negerholländischen von St. Thomas* (*Tijdsch. v. Nederl. Taal- en Letterk.* XXXIII, blz. 123—135 en 141—142).

Blz. 282 *makaku* betekent *aap* (Sch.).

Blz. 283. *Molee*, beneden, is ontstaan uit Nederl. *omlaag*, in de dialektiese vorm *omleeg* (Sch.).

Blz. 287. *Stokoj* is ongetwijfeld hetzelfde woord dat ik hierboven, blz. 283 (noot), heb verklaard uit Holl. *versteken*, dat als *zich verbergen, zich verschuilen* nadert tot *zich verontschuldigen.* In mijn aantekeningen bij de tekst door Schuchardt uitgegeven, heb ik het woord *Powerdjack* verklaard als identiek met *polverduic* (vgl. J. W. Muller in *Tijdschr. v. Ned. Taal- en Letterk.* XXI, blz. 317), doch de J. de Jong (*Negerholl. Teksten*, Index op *pobidžak*) toont duidelik aan dat het *stokvis* betekent; bij Oldendorp (blz. 260) had ik dit reeds kunnen vinden.

Andere woorden door de Josselin de Jong tot helderheid gebracht, zijn:

Bakafaal, naam van een straat op St. Thomas.

Kab-uett, in de vorm *kabwet* en *kawet* door de negers ve[illegible] taald met *cart-whip*, waaruit het is ontstaan; dus = *zweep*[illegible]

Stibo is 't Nederl. *stuiver*, volgens de J. de Jong op [illegible] Eustathius = *cent* (Amerik. cent), en op St. Thomas e[illegible] Jan = geld in 't algemeen.

Voorts maak ik van deze gelegenheid gebruik om een dwaze vergissing in mijn opstel *Een Spaans boek over het P[illegible] piaments* (*Tijdsch. v. Nederl. Taal- en Letterk.* LII, blz. 40–[illegible]) te herstellen: men leze op blz. 61 (17), 64 (23) en 67 (36), in plaats van *twee*, *tien*. Nog kan ik dankbaar vermelden d[illegible] ik, onder het nazien der proeven van het hier eind[illegible] opstel, van de heer W. E. Kroon te Curaçao, behalve [illegible] reeds geciteerde *Geambo bieuw*, twee andere boeken (*Dos Novela* en *Venganza di Amor*) ten geschenke ontving. Een litteratuur begint zich te vormen.